

דבר העורכת

לימור זר-גוטמן

חלקה הראשון של חוברת זו הוא המשך הסימפוזיון "משפט וטיפול" שבו עסק הכרך הקודם (כרך כב). רוחב היריעה של המשק בין משפט לטיפול והרלוונטיות הרבה שלו הביאו למספר רב של מאמרים, וכך גלשנו גם לחוברת הנוכחית.

המאמר הפותח של החוברת מאת הדר דנציג-רוזנברג ונועה יוסף מציע שינוי חברתי בתפיסה של קרבנות העברה – לא כציר חולשה וקרבנות המהווה קרקע להדרה ולהפליה, אלא כציר חוזק המעניק כוח אישי וחברתי לממוקמים עליו. ההצעה מבוססת על תאוריית הצמתים הדנה בריבוד החברתי וביחסי הכוחות שאליהם הוא מוביל, תוך שימת דגש על המורכבות החברתית האנושית. המאמר מציג את היתרונות לצד החסרונות העשויים לצמוח משינוי תפיסתי כזה עבור הקרבנות והחברה בכללותה, וזאת מבלי לערוך ניתוח עלות-תועלת ולקבוע מה עדיף. המאמר מתאר את תופעת ההיפגעות מעברה כתופעה עשירה, מורכבת ורב-ממדית. המאמר השני בחוברת מאת שירה לייטרסדורף-שקדי וטלי גל עוסק בעולם הרגשי של עורכי הדין בתביעה הפלילית. המאמר מבוסס על שני אדנים: גישת המשפט הטיפולי ומחקר איכותני. המאמר מציג את הדילמות הרגשיות שאתן מתמודדים תובעים בהליך הפלילי ובוחרן אילו השפעות יש להן על התובעים בפן האישי והמקצועי. דרך המאמר נחשפים הקוראים לעולם רגשי סוער העומד בסתירה לדמות התובע "הרציונלי". ממצא חשוב נוסף המובא במאמר הוא שאין בעולמם המקצועי של התובעים בהליך הפלילי כלים לעיבוד עמוק ואמתי של רגשותיהם, שיאפשר להם להתבונן פנימה על האופן שבו הרגשות נחווים בעבודתם ומשפיעים על נפשם.

המאמר השלישי בחוברת מאת הילה מלר-שלו עוסק בלב נושא הסימפוזיון – משפט וטיפול – ולכן אין מתאים ממנו לחתום את הסימפוזיון. המאמר מתאר את עבודת יחידות הסיוע בבתי המשפט לענייני משפחה כזירה שבמרוצת שנות העבודה המשותפת של הפרופסיות המשפטית והטיפולית נוצר בה מרחב "משפטיפולי". המאמר מראה כי החיבור הבין-תחומי במרחב הוא חיבור מיטיב אך לא אחיד, ונע על רצף, החל מהתמרה – הליכי הגישור ביחידות בקרבה מוסדית לבית המשפט – וכלה בהדגשת הגבולות הפרופסיונליים – מודל הגישור המשותף ושמיעת ילדים.

בהמשך החוברת ישנם מאמרים חשובים וחדשניים המעידים על העושר הרב הטמון בעולם המשפט גם כשהוא עומד בפני עצמו ללא תוספת של תחום אחר (מבלי להמעיט חלילה מגישת המשפט 1).

המאמר הרביעי, של מיכל עופר צפוני, הוא הראשון מסוגו בישראל העוסק בשאלות מי ראוי ומי יכול על פי המצב החוקי הקיים להתקבל לפרופסיית עריכת הדין. המאמר מתאר ומבקר את המצב המצוי שלפיו הסמכות לקבל לפרופסיה נתונה בלעדית בידי לשכת עורכי

הדין, וההליך כולו לוקה בחוסר שקיפות ובהיעדר קוהרנטיות. מסקנת הכותבת היא שחשוב לקבוע מגבלות לכניסה לפרופסיה, אולם יש להעביר את סמכות ההחלטה לבית המשפט. המאמר החמישי, של שמעון-ארז בלום, לוקח אותנו לשנים של טרום-המדינה, לפרשה שבה נעצרו עשרים חברי מחתרת האצ"ל באדמת שוני והועמדו לדין בפני בית דין צבאי בריטי באשמת החזקת נשק ותחמושת ללא היתר חוקי. פרשה זו, הנודעת בחשיבותה ובשם "העשרים משוני", מנותחת במאמר כמקרה בוחן לתופעה של עריכת דין לאומית-ציבורית. התיאור ההיסטוריוגרפי המרתק של מהלך המשפט וקווי ההגנה השונים שנקטו הסנגורים מראה על הסנתזה בין המשפטי לפוליטי ועל העירוב בין הזהות הפוליטית לזהות המקצועית אצל הסנגורים.

המאמר השישי בחוברת הוא של ישראל צבי גילת ויהושע (שוקי) שגב, המצביעים על תופעה חשובה שאירעה במשפט הישראלי כמעט מבלי משים – דעיכתו של סעד "הביאס קורפוס". הכותבים מסבירים שדעיכה זו בולטת לאור העובדה שבשלבם הראשונים של המשפט הישראלי מילאו צווים אלו חלק מרכזי בעבודת בג"ץ לביסוס עליונות שלטון החוק ולהכפפתם של פרטים וגופים למרותו. המאמר אף מצביע על שלושה גורמים מרכזיים שהובילו לדעיכה.

המאמר השביעי, של יפעת מצנר-חרוטי, מנתח את האופן שבו נורמות של גבריות ועבודה משפיעות על אבות ישראלים כיום, ובייחוד מנתח את האופן שתפיסת הגבריות מבנה את הקונפליקט בין משפחה לעבודה כפי שהוא משתקף בחייהם של אבות רבים. המאמר מנתח שלושה חוקי עבודה שמטרתם לאפשר להורים לשלב בין דרישות העבודה למשפחה ומראה כיצד המדיניות המשפטית מעצבת את ציווי הגבר כמפרנס ובה בעת גם מתעצבת על ידה. הניתוח מוביל את הכותבת למסקנה בדבר הצורך בשינוי תודעתי ובשינוי מדיניות השילוב בין עבודה למשפחה.

המאמר השמיני והסוגר את החוברת, של רועי פדל, עוסק בתחום התובענות הייצוגיות. הכותב מציע מודל חדשני ליחסי עורך הדין והתובע (הלקוח) הייצוגי שלו – לא ייצוג לפי המודל הקלאסי של יחסי עורך דין-לקוח, אלא שותפות שבה השותף הדומיננטי הוא עורך הדין המייצג. לפי המאמר, הצורך בשינוי נובע מחוסר איזון מובנה הקיים במערך התמריצים להגשת תובענות ייצוגיות המביא להגשת תובענות סרק רבות. המאמר מציע להרחיב את גישת הפסיקה, שכבר הכירה במודל יחסים אופקי בין עורך הדין המייצג לבין התובע הייצוגי, למודל של אחריות אופקית בין השניים. המאמר מפרט את היתרונות שיש בגישה החדשה כמו גם את הדרכים למימושה.

לחובה נעימה לי להודות לכל מי שתרום להוצאת חוברת זאת. ראשונים שבלעדיהם לא יכול כתב העת להתקיים הם עורכי המשנה של המערכת, סטודנטים בבית הספר למשפטים שלנו המכהנים בתפקיד זה במהלך שנתם השנייה במערכת. שלושה עורכי משנה עבדו על חוברת זו – רן קינן, שסיים בינתיים את התפקיד, ענבר גוטליב, העומדת לסיים את תפקידה ואביטל עמרני, הממשיכה. הבאים ברשימת התודות הם חברי המערכת המשובחים של כתב העת המשקיעים רבות בעבודה על כל מאמר ומאמר עד שיהיה ראוי לפרסום בכתב עת אקדמי. תודה גם לאמירה כהן, העורכת הלשונית. מובן שחוברת זו לא הייתה משוכחת ללא כל הכותבים והכותבות שהעשירו אותנו במחקרים מצוינים וחדשים.